

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om nedlæggelse af statsbanestrækningerne (statsbanerne) Hobro-Løgstør og Tommerup-Assens.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 75) findes i tidenden sp. 1889, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 309).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Horn: Man vil af betænkningen se, at der har været holdt mange møder og samråd. Det er en meget kort betænkning, der er afgivet, og det bør derfor oplyses, at disse møder har drejet sig om en prøvning af en lang række synspunkter og ikke mindst en prøvning af mindretallets synspunkter, men udvalgets flertal er altså enig om at tilråde, at man stemmer for lovforslaget, således som det i sin tid er fremsat.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets §§ 1-3 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (From): Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betrager jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om centre for højere uddannelser.

(Lovforslaget (nr. 146) findes i tillæg A. sp. 2073, fremsættelsen i tidenden sp. 3852).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Lis Groes: Det er et meget kortfattet lovforslag, vi har til behandling her i dag, men jeg tør sige, at det er et forslag med

vide perspektiver både for hele vort uddannelsesniveau, landsplanlægningen og økonomien.

Lovforslaget er ledsaget af udførlige noter samt bilag med redegørelse både fra planlægningsrådet og dispositionsudvalget for Københavns universitet samt for situationen i Århus og Odense. Desuden har vi fået en diger betænkning fra planlægningsrådet, en indstilling, jeg har studeret med den allerstørste interesse, og den forekommer mig rent umiddelbart at være sagligt velfunderet, ligesom de kriterier, der er lagt til grund for at udpege kommende uddannelsescentre, synes meget velovervejede.

En udbygning i Roskilde, der vil kunne få nært samarbejde med København, forekommer helt naturlig, ikke mindst da man til universitetet i Roskilde råder over arealer. Nordjyllands center i Ålborg vil sikkert også finde almindelig tilslutning. Størst diskussion vil placeringen af centret omkring Esbjerg-Ribe sikkert vække, selv om der vel fra alle sider vil være enighed om, at vestegnen ikke er forvænt med hensyntagen, når institutioner skal oprettes. Det er helt klart, at det må virke stærkt, at planlægningsrådet er enig i sin placering af de nye centre, men det var dog ikke uden interesse for os her i folketinget at få at vide, hvem det egentlig er, der sidder i dette planlægningsråd. Indstillingen er underskrevet af Helveg Petersen, men hvem er de øvrige?

Det er helt klart, at disse investeringer i kommende uddannelsescentre vil lægge beslag på meget store beløb. Alene af den grund finder jeg det yderst forstandigt at følge ministerens råd til det kommende udvalg om at skynde sig langsomt. Jeg vil da gerne i dag erklære mig for meget åben over for ethvert sagligt argument for en anden placering end den foreslåede. Jeg mener, vi må overveje tingene meget nøje. Det var vel rimeligt, om vi til vor endelige stillingtagen havde den planskitse, som rådet har stillet i udsigt, inden vi tager en definitiv afgørelse.

Over for dette ønske om at træffe afgørelsen på så solidt et fundament som muligt står ganske naturligt ønskerne fra de mange kommuner, der har tilbudt at gå ind i arbejdet for nye centre, om i tide at kunne sikre arealer og om at få at vide,

[Lis Groes.]

hvordan de skal disponere i deres kommende byudvikling.

Jeg synes, det er meget glædeligt, at der er så mange kommuner landet over, der har stillet sig positivt med hensyn til at gå aktivt ind i arbejdet for nye uddannelsescentre. Det er et imponerende forarbejde, der er udført af disse lokale udvalg, og det vil jeg da gerne i dag sige tak for. Netop dette store forarbejde er en betydelig hjælp for os, når vi nu skal gå videre med vore overvejelser — overvejelser, der naturligvis først og fremmest vil blive besjælet af den målsætning at give de studerende fra alle dele af landet de bedst mulige studiebetingelser.

Jeg vil meget understrege planlægningsrådets udtalelse om, at man ikke på nuværende tidspunkt er i stand til at foreslå, til hvilke tidspunkter og i hvilken takt de nye centre bør udbygges.

Derimod kan man allerede nu i dag se, at den mest påtrængende opgave er at udbygge de bestående universiteter, herunder naturligvis også Odense. Denne udbygning er nødvendig ikke alene for at klare det stærke studenterpres, der findes, men også for at uddanne de lærere, der senere skal tage arbejdet op ved de nye universiteter.

Da vi sidst — for 2 år siden — havde disse spørgsmål til debat her i tinget, understregede jeg meget stærkt ønsket om at gøre noget for Københavns og Århus' universiteter, og jeg tror, jeg tør sige, at hele udvalget faktisk blev rystet, da vi ved selvsyn havde mulighed for at se, under hvor slette forhold studenter og lærerstab her ved Københavns universitet arbejder. Naturligvis har de store syner en betydelig appel for os alle, og vi kan også tilslutte os, at der bør finde en langtidspanlægning sted, men vi må ikke for de store syner glemme de meget nære krav. Jeg forstår, at man er kommet et stykke nærmere med hensyn til at sikre Københavns og Århus' universiteter nogle arealer, men jeg forstår også, at det — for at komme videre — er nødvendigt først at få militæret ud af bestående bygninger og finde nye bygninger til militæret. Det lyder ikke særlig opmuntrende.

Det er derimod opmuntrende at høre, at Odense regner med allerede at kunne tage

fat på undervisningen i dette efterår — i lejede lokaler ganske vist — men hvordan stiller det sig egentlig med universiteterne i København og Århus? Hvilke helt konkrete udvidelsesplaner kan man tilbyde studenter og lærere? Forslaget om at flytte det matematisk-naturvidenskabelige fakultet ud til Lundtofte forekommer umiddelbart forstandigt, men hvornår vil det være muligt?

Jeg er altså helt enig med ministeren om, at vi bør gå i dybden og tage os god tid med overvejelserne over den fremtidige placering af de nye undervisningscentre. Til gengæld mener jeg, at udbygningen i Århus og København må være et hasteanliggende, og jeg håber, at det kommende udvalg kan medvirke til at fremskynde denne udvikling.

Det er så ofte blevet fremhævet, at vi befinder os midt i en uddannelseseksplosion, og jeg tror, at der i hele befolkningen vil være bred tilslutning til at ofre noget, når det gælder om at skaffe vore unge den bedst mulige uddannelse og derigennem sikre Danmarks konkurrenceevne og hele vort kulturelle niveau. Jeg vil dog meget gerne bede om, at vi ikke alene fortaber os i fremtidsperspektiverne, men også viser evne til at handle på de områder, hvor flere udsættelser kan få katastrofale virkninger.

Axel Kristensen: Da mit partis ordfører, hr. Guldberg, ikke kan være til stede i dag, da han er i udlandet, skal jeg sige nogle bemærkninger om det foreliggende lovforslag. Jeg vil gerne som en begyndelse sige, at vi naturligvis efter vore traditioner og vort program stærkt går ind for, at vi skal have udbygget vore uddannelser, således at de er effektive og det bliver muligt for folk at få uddannelse i forhold til deres evner og energi. Derfor går vi selvfølgelig også ind for, at disse ting skal klares og klares så hurtigt, som det er økonomisk og menneskeligt muligt.

Dette forslag går kun ud på at bestemme, at et antal universiteter skal bygges inden 1980, og bestemme en placering af dem. Det er bemærkelsesværdigt, at ministeren egentlig ikke tager standpunkt til noget af det, der foreligger, og det er da klart, at når den, der har mulighed for at vide mest om det, sådan nødigt vil i lag med at tage for

[Axel Kristensen.]

stærke standpunkter, bliver det endnu sværere for os folketingsmedlemmer, der ikke har adgang til den samme viden.

Jeg vil fastslå, at det er nødvendigt, at der hurtigt gøres noget, men vi kan ikke acceptere de principper, hvorefter man vil fastlægge, hvor universiteterne skal være. I disse ting er vi ikke enige. Jeg kan derfor heller ikke sige, om vi vil acceptere universiteter det ene eller det andet sted, blot at sagerne skal behandles i udvalget; vi skal finde frem til det.

Jeg vil fremhæve, at det her ikke alene er et spørgsmål om, hvad der kræves, for at der kan være et universitet, men også hvilken påvirkning sådan et universitet giver den egn, det lægges i. Vi har fra venstres side tidligere klart givet udtryk for, at der var et stort flertal i vort parti, der ønskede et universitet i Sønderjylland, og denne stilling er ikke ændret. Vi ved altså for lidt om, hvor disse universiteter i øvrigt skal placeres og hvorfor, og det kommer vi til at arbejde med i udvalget.

Men endvidere finder jeg, at de prognoser, der er opstillet over, hvor mange studerende der ville komme eller ville blive brug for, ikke er fyldestgørende. Det er jo ikke alene et spørgsmål om, hvor mange der har lyst til at studere; hvis der er flere, der vil læse til jurist, end der er brug for, ja, så skal de jo nok holde op med at komme der. Det er ikke alene et spørgsmål om, hvor mange mennesker man mener vil tage studentereksamen de kommende år, det bliver også et spørgsmål om, hvad der er brug for. I øjeblikket er vi underforsynet alle vegne, men derfor kan man jo ikke gå ud fra, at det bliver ved at være sådan, når denne udvikling kommer.

Når man ved, at ved Københavns universitet er det vel ikke meget mere end halvdelen af studenterne, der gennemfører deres studium, at mange bruger flere år til studiet end planlagt, og at det er sjældent, at nogen gennemfører studierne inden for den planlagte tid, vil det altså også sige, at der beslaglægges flere studiepladser, end antallet af afsluttede eksaminer berettiger. Derfor mener jeg ikke, man kan lave en virkelig prognose over, hvad der skal skaffes plads til, før der ved Københavns universitet — som et mønster for det, der

skal komme, hvordan undervisningen skal foregå, altså undervisningsformerne — sker en afklaring med hensyn til de mål, man sætter sig med undervisningen, samt organisation af den, så vi kan få en mere rationel uddannelse.

Jeg ved meget vel, at man taler meget om den fri studieform, men jeg er da klar over, for jeg har jo selv prøvet at læse engang, at ved erhverv studium er der en betydelig mængde stof, som man simpelt hen skal kunne som grundlag for et friere selvstændigt arbejde senere. Det erkender man jo også ved Københavns universitet; staten ansætter manuduktører for at terpe stoffet ind i disse mennesker, og derfor er det lidt af et blændværk, når man lægger den store vægt på de frie studier. Dem går jeg blankt ind for, men dette kan meget vel kombineres med, at man i de første år får en betydelig mere rationel undervisning i de grundlæggende fag, som man skal kunne for derefter selv at lære at arbejde videnskabeligt og frit. Det er da helt klart, at unge mennesker, der kommer til København og har gået lunt hjemme hos mor i en eller anden provinsby eller på landet og derefter kommer ud fra en skole og skal til et frit studium, taber lang tid, inden de kommer i gang. Alt dette spild må man se at klare og samtidig naturligvis opretholde en videnskabelig udvikling af de mennesker, der skal være videnskabsmænd.

Det bliver nødvendigt, at man nu gør sig klart, at tiden til diskussion er knap. Forholdene ved Københavns universitet er på mange områder urimelige for de studerende. Det er urimeligt, at man kan begynde et studium og derefter skal stoppes, fordi der ikke er mulighed for at gå videre. Det er urimeligt, at man skal mangle lærerkræfter ved Københavns universitet, således at det også er en hindring for at give en forsvarlig undervisning. Alt dette må klares, for vi ved jo, at de lærerkræfter, der skal sendes ud til de nye universiteter, i høj grad må hentes fra Københavns universitet, og hvis de er indstillet på én form for undervisning, én form for ledelse af det, skaber vi jo ikke de andre steder noget nyt og bedre.

Jeg vil derfor sige til den højtærede minister, at jeg tror, det er nødvendigt, at man gør universitetet klart, at nu må

[Axel Kristensen.]

man have en afklaring af former for undervisning og mål, naturligvis under opretholdelse af, at det bliver en virkelig videnskabelig uddannelse. Og før man dermed har fået klaret, hvad der skal til af pladser, kan man ikke i virkeligheden planlægge for den kommende tid, men det er altså nødvendigt, at disse ting klares nu.

Når man nu taler om lærerkræfter, har det slået mig, at vi dog har adskillige videnskabelige institutter her i København, hvor der må være mennesker, der er fuldstændig kvalificerede til også at meddele undervisning, og den undervisningstid, der bruges for hver enkelt lærer, udgør jo meget hyppigt ikke så forfærdelig mange timer om ugen. F. eks. seruminstituttet må jo have mange videnskabsmænd, der kunne bruges til lærere; der må være andre forskningsinstitutter, hvor man kunne drage folk ind som lærere til at undervise i forskellige fag, uden at de i og for sig skal have det som eneste stilling.

Man kommer til at oprette en række stillinger i tide, hvis man skal få uddannet nok til de nye universiteter. Da vi begyndte på udvidelsen af polyteknisk læreanstalt, tog vi straks fat på lærerspørgsmålet og fik ordninger med licentiatuddannelse, licentiatstillinger, for at kunne dække disse stillinger. Og jeg har ofte tænkt på, at vi landet over har siddende en række mennesker som lærere ved gymnasierne, der har den højeste videnskabelige uddannelse, som universitetet giver; hvis man kunne give dem muligheder for derude at fortsætte med et videnskabeligt arbejde, måtte der være nogle mellem dem, der kunne trækkes ind også til universiteterne, og så fik man da den fordel, at de samtidig havde en pædagogisk skoling, der jo nok heller ikke ville være helt spildt.

Vi kan altså ikke nu tage stilling til alle disse problemer. Vi vil meget gerne i udvalget gennemarbejde dem og tilsige, at vi vil gøre et grundigt arbejde for, at dette kan løses, og vi beder ministeren lægge

hovedvægten på først at få klaret den nærmeste opgave, nemlig Københavns universitet, hvor en række interimistiske eller midlertidige løsninger må være meget kostbare, og hvor det, fordi der skal handles over hals og hoved, måske vil blive meget tilfældigt, hvad man får ud af det, og så har man bundet sig til lokaler og store investeringer, som bagefter viser sig ikke at være det rationelle.

Jeg tror, dette er nødvendigt for at få den rigtige planlægning af de nye universiteter. Jeg mener også, man skal stille imod, at et universitet som Københavns ikke bliver alt for kæmpestort. Vi vil meget gerne have en spredning over hele landet, og jeg tror, at hvis man ikke tøver for længe med at klare Københavns problemer og dermed få klaret, hvor meget der skal være og hvordan det skal være, og derfor kan spare udgifter her og hurtigere komme i gang andre steder ude i landet, men måske med mindre udgifter, vil det være meget nyttigt.

Jeg tilsiger altså vores medvirken til at løse disse problemer. Selv om man ikke for øjeblikket helt kan tage stilling til, hvor universiteterne skal placeres, er det nyttigt, at vi har fået lovforslaget, fordi vi derved får lejlighed til at drøfte problemerne.

Gottschalck-Hansen: Da folketinget i 1964 vedtog, at der skulle bygges et universitet i Odense, blev der givet bred tilslutning til, at universitetsproblemerne her i Danmark skulle løses, og at de skulle løses inden dette århundredes udgang. Der var derimod ikke enighed om, hvor universiteterne skulle placeres, ej heller i hvilken prioritetsrække de skulle opføres, og endelig heller ikke hvilken struktur de skulle have, og der blev slet ikke truffet nogen afgørelse om, at vi allerede inden for en 2-årig periode skulle præsenteres for et lovforslag, der geografisk bestemte, hvor disse universiteter fremtidig skulle bygges.

Det synes mig, at undervisningsministeren næsten er kommet en postgang for

[Gottschalck-Hansen.]

tidligt med sit lovforslag, så meget mere som planlægningsudvalget ikke på langt nær har afsluttet sit arbejde. Det er endnu ikke klart, hvad der skal foregå i de nye centre, hvilke studieretninger der skal være, hvilke institutter der skal opføres, og hvilken struktur de skal have. Jeg er enig med hr. Axel Kristensen i, at det mest magtpåliggende og nødvendige i dag er at få udbygget og opbygget de tre bestående universiteter; jeg betragter Odense universitet som en realitet, da det er lovfæstet og der allerede er udnævnt professorer. Jeg vil for resten gerne spørge undervisningsministeren, hvornår en rektorudnævnelse dér skal være en realitet.

Jeg ville gerne, at vi får skabt en løsning, tilfredsstillende og fyldestgørende, med hensyn til de bestående universiteter. Der er jo ingen af os her i tinget, der ønsker at gennemføre adgangsbegrænsning, og det er i sig selv i allerhøjeste grad beklageligt, at medicinske studenter i dag skal have et semesters forsinkelse, fordi man ikke har de faciliteter, der skal til, de nødvendige lokaler og mulighederne for at foretage den fornødne undervisning. Det er i strid med selve universitetsånden, sådan som vi i almindelighed opfatter den.

Jeg vil derfor tilsige megen bistand og støtte og medvirken til, at Københavns universitet og Århus universitet får klaret deres problemer, og hvad Odense universitet angår, da efterlyser jeg hos ministeren lidt mere fantasi i opbygningen af dette nye universitet. Det er udmærket at være konservativ, det er noget af det bedste, jeg ved; men det kan jo somme tider have sin fordel, at man prøver at betrede nye stier, andre veje og f. eks. ved strukturen af dette universitet skeler lidt til, hvad vi kan se i udlandet ved andre universiteter, hvor opbygningen afviger fra det bestående. Der er jo ingen, der siger, at det nye skal være, som det er, og blive, som det gamle var, men der bør være mere mobilitet, mere bevægelighed, flere kombinationsmuligheder inden for de forskellige fakulteter.

Jeg tror, det vil virke opmuntrende og befrugtende for videnskaben og for de studerende, hvis man finder frem til de krav, som tiden i så henseende stiller til den akademiske ungdom. Der kommer stadig

nye fag, der er stadig nye opgaver, og jeg tror, at i en tid, hvor mekaniseringen og hele den fysiske viden i den grad er sat i højsædet, ville det betyde umådelig meget, om man kunne åbne adgang for en vekselvirkning imellem de humanistiske og de realistiske videnskaber.

Med hensyn til de i lovforslaget nævnte geografiske steder, da er situationen jo den samme i mit parti, som den formentlig er i alle partier i det høje ting, at der er afvigende opfattelser af, hvilke steder der er de rigtige, og hvor man skal begynde. Hvor man skal begynde, er jo noget meget væsentligt og afgørende, for forholdet er jo det, at vi har ikke ubegrænsede økonomiske muligheder. Det er det ene. Vi kan ikke sætte flere universiteter i gang på en studs og på én gang. Vi har heller ikke den faglige viden og kunnen, vi har ikke de videnskabsmænd, det tilstrækkelige antal lærde, der er en forudsætning for et universitets trivsel. Derfor er det altså meget vigtigt, at man gør sig klart, at løsningen af disse opgaver vil strække sig, vi kan jo lige så godt sige det ærligt, over resten af dette århundrede, altså over mere end en menneskealder, inden vi når til vejs ende.

I den konservative folketingsgruppe hersker der bred enighed; der er et par enkelte undtagelser, men langt den overvejende del af min partigruppe mener, at det må være rigtigt, at det fjerde universitet placeres i Haderslev. Det mener vi ikke ud fra supernationalistiske grunde, men ud fra en ganske nøgtern, saglig betragtning, ud fra den kendsgerning, at Haderslev geografisk er placeret således, at et universitet dér i virkeligheden kan dække gymnasieskolerne i, altså give plads for studenter fra Sønderborg, Tønder, Åbenrå, Haderslev, Kolding, Ribe, Fredericia, Esbjerg og, hvad jeg tillægger meget stor betydning, også danske studenter fra Duborgskolen i Flensborg. Der er altså en vis mulighed for at samle alle studerende i det sønderjyske område.

Jeg har da også forstået på undervisningsministeren, at han er meget åben og formodsfri med hensyn til placeringen, og at han er parat til at drøfte rent sagligt, hvor dette universitet skal ligge, men vi sigter altså i det konservative folkeparti meget på, at Haderslev må blive det sted, hvor det fjerde universitet skal ligge. Det er

[Gottschalck-Hansen.]

ikke at opfatte som en udfordring til vor nabo mod syd. Det ville jo være tåbeligt, når vi har så mange ting tilfælles; vi har forsvarsfællesskab og vil gerne udbygge økonomiske forhold. Det er heller ikke et modspil til Kiel. Der er ganske enkelt tale om respekt for en landsdels særegne kultur. Nu har jeg siddet så tilpas længe i finansudvalget, at jeg har været med til at bevilge adskillige, ret store beløb til kulturelt arbejde, netop i det område, der her er tale om. Der findes mange gymnasieskoler, der findes seminarier, og med den udvikling, der er i universitetsuddannelsen, vil seminarieuddannelsen jo også kunne give adgang til universiteterne. Og selv om forholdet til vort naboland forhåbentlig bliver endnu bedre, end det er, så vil der alligevel være behov for, at man bevarer og respekterer den særegne kultur, der er i et grænse-land. Jeg synes, at en lærestol i samfunds-økonomi, i historie, i humaniora, i filosofi, i alle disse videnskaber, som ikke må blive stedbørn i fremtidens udvikling, passende kunne placeres i grænseområdet.

Jeg vil gerne, at vi i partiet venter med at tage stilling til, om det skal være Ålborg, Roskilde, eller hvilke andre muligheder der måtte være. Jeg kan godt se, at der er saglige motiveringer for de her nævnte steder. Jeg ville jo være uærlig, hvis jeg ville fortie, at jeg personlig synes, at tanken om at vælge Roskilde er meget god og værdifuld, men her taler jeg nu ikke på partiets vegne. Der kan også siges meget godt om Ålborg, og i det hele taget synes jeg, at det, som fru Lis Groes sagde det, er al ære værd, at ikke alene byerne melder sig, men at også repræsentanterne for områderne virkelig har gjort et forarbejde. Når vi ikke har noget landsting, hvor den lokale repræsentation er en selvfølge og en forudsætning, så må folketingets medlemmer helhjertet gå ind for de synspunkter, som er rigtige, og det kan jeg kun respektere.

Jeg vil altså meget gerne på mit partis vegne give tilslutning til den første del af § 1, altså at udbygningen af de tre bestående universiteter sker og sker nu. Det er en hastesag, det har hr. Axel Kristensen ret i. Det vil vi meget gerne være med til, og så beder vi ministeren om at se venligt på vort forslag om det fjerde universitet i Haderslev,

som vi gerne vil uddybe og drøfte videre i udvalget. Vi vil så i øvrigt håbe, at vi på saglighedens grundlag kan nå noget virkelig værdifuldt og godt. Jeg lægger også meget vægt på, at fantasien, kombinations- evnen og strukturforandringen bliver en realitet nu, hvor uddannelsen, ikke alene den elementære, men også den højere, vitterlig er i støbeskeen.

Grethe Philip: Der klages undertiden over, at lovttekster er vanskelige at forstå. Denne vil ikke danne nogen undtagelse. Hvis man læser de to paragraffer, som lovforslaget omfatter, alene, så vil det være meget svært at se, hvad der egentlig ligger i formuleringen om, at planlægningen af de højere uddannelser omfatter spørgsmålet om oprettelse af nye centre for højere uddannelser ved Esbjerg, Roskilde og Ålborg. Hvorfor så kryptisk, hr. undervisningsminister?

Læser man lovforslaget sammen med fremsættelsen og bemærkningerne til lovforslagsteksten, er det dog alligevel nogenlunde klart, hvad der er hensigten med lovforslaget. Ministeren har foretaget et udspil til en debat om vor fremtidige universitetsplanlægning på grundlag af den indstilling, der foreligger fra planlægningsrådet, og han beder nu folketinget tage stilling til, hvor de næste 3 centre for den højere uddannelse skal ligge. Jeg må forstå det sådan, at ministeren selv i en forsigtig form foreslår, at man følger planlægningsrådets enstemmige indstilling om, at centrene skal ligge i områderne ved Esbjerg, Roskilde og Ålborg.

Bag lovforslaget ligger et ønske om at få lagt en målsætning fast både for, hvor mange universitetspladser vi har brug for, hvor mange universiteter vi derefter skal stille imod, og endelig, hvor de nye universiteter skal ligge. Når placeringen allerede skydes frem nu, er det vel nok direkte i forbindelse med henvendelsen fra det sydlige Jylland til ministeren om at få fremmet afgørelsen af spørgsmålet om beliggenheden. Men også uden denne henvendelse er det sikkert hensigtsmæssigt på et ret tidligt tidspunkt at få klaring på, hvor vi skal lægge de nye uddannelsescentre. Der er så store lokale og kulturelle interesser forbundet hermed, at det ville give anledning til et evigt tov-

[Grethe Philip.]

trækkeri mellem de interesserede, indtil spørgsmålet blev afklaret.

Der er i bemærkningerne gjort rede for den forventede store stigning i studentertilgangen fra ca. 9.000 i 1965 til et forventet tal på 13.000—14.000 i 1980, svarende til godt 18 pct. af en årgang. Når man ser på udviklingen i de øvrige skandinaviske lande og i den angelsaksiske verden, så er der næppe tvivl om, at denne prognose vil vise sig holdbar, i hvert fald hvis man betragter det som mindstetal.

I forbindelse med stigningen i studentertallet vil der uvægerlig blive en stærkt øget tilgang til universiteterne, og det ser ud til, at denne stigning vil blive større, end vi blot for få år siden ved drøftelserne omkring oprettelse af universitetet i Odense kunne forudse. Et vægtigt argument for at udvide antallet af studiepladser betydeligt ligger også i, at man dermed kan undgå adgangsbegrænsning. Når man tænker på, hvor vanskeligt det er at foretage en rimelig og hensigtsmæssig adgangsbegrænsning, og hvor vigtigt det er at stille det åbne tilbud om adgang til en højere uddannelse til vore unge, vil det være af betydelig værdi, om vi kunne undgå adgangsbegrænsningen.

Jeg vil også gerne nævne — hvad der tidligere gentagne gange er peget på af hr. Helveg Petersen — at en adgangsbegrænsning vil have en meget uheldig indflydelse langt ned i de små skoleklasser, fordi det vil føre til en stærkt øget interesse for at opnå de nødvendige eksamenspoints med fare for, at det sker på bekostning af andre værdier i undervisningen.

Der vil næppe blive uenighed om, at der tiltrænges flere uddannelsescentre. Vanskeligere bliver det måske at afgøre, hvor de skal ligge. I planlægningsrådets indstilling af 7. december 1965 er der nævnt en række ledende hensyn ved afgørelsen af den geografiske placering. Det går som en rød tråd igennem hele argumentationen, at rådet anser det for overordentlig vigtigt, at et universitetscenter placeres i tilknytning til et større bysamfund. Størrelsen af det samfund, der skal danne den ydre ramme om universitetet, har været afgørende for, at rådet efter nøje overvejelser har udpeget Esbjerg, Ribe, Ålborg og Roskilde som de

kommende centerområder. Ved valget af Esbjerg-Ribe har det også spillet en rolle, at man derved placerer en stor kulturinstitution i Vestjylland, der ellers har været meget dårligt dækket. Udpegningen af Roskilde må ses på baggrund af byens nære beliggenhed ved København og den hastigt voksende befolkningstæthed i hele Københavnsområdet.

Uden på dette tidspunkt at ville tage endelig stilling til placeringen kan jeg sige, at vi i vort parti finder, at vægtige argumenter taler for, at man følger planlægningsrådets indstilling.

Lovforslagets anden paragraf drejer sig om fastlæggelse af en bevillingsramme for udbygningen af de to bestående universiteter i København og Århus. Alle, der har blot den mindste tilknytning til universiteterne, vil vide, at de i øjeblikket er uhyre overbelastede. Det gælder vel særlig Københavns universitet, hvor studenterne står i lange køer, før forelæsningsen skal begynde, for at sikre sig en plads, hvorfra de så nogenlunde kan høre, hvad professoren siger, og de må tage både vinduer og trapper i brug for at få plads. Det er ganske overordentlig utilfredsstillende undervisningsvilkår. Men værre bliver det i løbet af få år, hvis vi ikke sørger for en udbygning.

Det er ganske klart, at selv om vi nu vedtager oprettelse af nye uddannelsescentre ude i landet, vil det tage en ikke helt ringe tid, inden de kan blive opbygget, ikke alene med lokaler, men også med kvalificeret lærerstab og med et tilstrækkeligt antal forskere, og indtil da må de gamle universiteter tage imod det store pres af studenter. Jeg kan derfor ganske give ministeren min tilslutning til, at der snarest fastlægges en bevillingsramme med henblik på en betydelig udbygning af universiteterne i København og Århus.

Det er værd at bemærke, at lovforslaget arbejder med et nyt begreb, nemlig „centre for højere uddannelser“. Jeg tror, der ligger noget rigtig deri. Vi skal ikke blot arbejde på oprettelse af nye universiteter, sådan som vi hidtil kender dem. Begrebet centre indebærer, at man kan have andre undervisningsinstitutioner end de traditionelle fakulteter. Det afgørende er, at der skaffes studiepladser til alle de mange unge, der

[Grethe Philip.]

ønsker at gå videre med en eller anden form for højere uddannelse efter studentereksamen.

Ved centrene kan man vel også tænke sig at lægge helt nye institutionstyper. Som et enkelt eksempel vil jeg f. eks. nævne, at der har været tanker fremme om oprettelse af et institut for sammenlignende kulturforskning, bl. a. til støtte for vort samarbejde med u-landene. Der er næppe tvivl om, at vore forskellige udsendte til u-landene har behov for på forhånd at vide noget mere om den kultur, de skal møde, og som de skal arbejde inden for. Og omvendt ville det for alle parter være berigende, om der fandtes et institut, hvor u-landsudsendinge på besøg i Danmark kunne studere og kunne udveksle erfaringer både indbyrdes og med danske. Et sådant institut kunne formodentlig med fordel placeres netop ved et af de nye, mindre centre.

Et andet spørgsmål er, hvorledes man kommer i gang med selve opbygningen af universiteterne, når først placeringen er fastlagt. Måske burde man gøre begyndelsen med nogle forskningsinstitutter, der kunne danne en grundstamme af lærere og forskere, hvorom centret efterhånden — med de dertil knyttede biblioteker og samlinger m. v. — kunne opbygges.

Nær knyttet til spørgsmålet om en vurdering af behovet for uddannelsespladser er spørgsmålet om hele uddannelsens struktur, og jeg forstår da også, at planlægningsrådet i nærmeste fremtid vil give sig i kast med en lang række af de herhenhørende spørgsmål, herunder spørgsmålet om studietidens længde, rationaliseringen af studiet, andre studieformer, årsagerne til studenterafaldet o. s. v.

Direktør Arne Lund ridser i sin artikel „Odenses chance“ i Fyens Stiftstidende den 13. marts i år på en meget tankevækkende måde problemstillingen op og peger herunder særlig på misforholdet mellem studietidens længde og dens tilrettelæggelse og de kvalifikationskrav, der senere stilles til de færdiguddannede akademikere. Det var nok værd i den kommende debat, både her i tinget og i andre kredse, at gå lidt nærmere ind på disse problemer. Formodentlig har vi adskilligt at lære af de nye former for

uddannelser, der i de senere år er vokset op uden for vore læreanstalter.

Med disse bemærkninger kan jeg tilsige mit partis velvillige medvirken ved en åben drøftelse af lovforslaget.

Morten Lange: Det meget kortfattede og meget vidtrækkende lovforslag, vi har til behandling, bygger på to forudsætninger. Den ene er fremsat forholdsvis klart i det materiale, som følger med lovforslaget, nemlig en prognose for tilgangen af studerende. Jeg anser de tal, der er opført dér, for at være — det vil jeg da rigtignok håbe — i underkanten. De vil stadig væk placere os som et af de lande, som producerer få akademikere, når vi sammenligner med, hvad der sker i andre lande, vi normalt sammenligner os med, så jeg tror, der er større sandsynlighed for, at prognosens tal viser sig for små, end at de viser sig for store.

Den anden forudsætning, forslaget bygger på, er ikke så klart fremsat og heller ikke så klart gennemarbejdet; det er spørgsmålet om universiteternes størrelse. Jeg vil tro, at det nogenlunde ligger i luften, at man ikke ønsker kæmpeuniversiteter. At Københavns universitet med sine snart 20.000 studenter er ved at være for stort, og at de nye centre, som der er fremsat tanker om i lovforslaget, vel må få en størrelsesorden, som ligger noget under dette. Det er på disse talmæssige baggrunde, lovforslaget må ses, og som sagt, jeg tror, at de tal, vi bygger på her, er rimelige.

Det, man derefter prøver på at tage stilling til, er et spørgsmål, som ikke mindst i denne sal må volde ganske overordentlig store besværligheder. Det er jo velkendt, et klassisk eksempel, at da man lagde de første jernbaner, slog de et knæk dér, hvor folketingsmanden boede; det er vel nok noget, man har fortalt til dels som en ondskabsfuld historie om, hvorledes man arbejdede i det høje ting, men det er helt klart, at der i en sag som denne kommer landsdelsinteresser ind, som naturligvis alle sammen er sagligt underbygget, og hvor det er uhyre vanskeligt at afveje underbygningen af den ene opstilling mod underbygningen af den anden.

Ved studiet af, hvor vi bedst kan placere de nye centre, forekommer det mig, at

[Morten Lange.]

nogle ting ligger helt klart. Ålborg står uantastet som den eneste fornuftige mulighed i Nordjylland. Der er ingen, som har kunnet pege på andre. Naturligvis kan man hitte på et eller andet, men det bliver næsten argumentløst.

Roskilde har en forholdsvis stærk stilling i billedet, når man ser ud over det sjællandske område, som et forholdsvis stort bycentrum og som et sted, hvor man vil kunne få stor fordel ud af et mere direkte samarbejde med Københavns universitet. De øvrige sjællandske muligheder har alle sammen betydelige svagheder.

Der er ét stort problem, og jeg er også sikker på, at det er det problem, der vil skille vandene i tinget, det er lokaliseringen i den sydlige del af Jylland. Hvis man går problemerne meget nøjagtigt igennem, vil man opdage, at når diskussionen herom kommer til at bølge, er det, fordi det samlede antal argumenter for et universitet i den sydlige del af Jylland formodentlig vil vise sig at være de svageste; derfor også denne vaklen med hensyn til, hvor man skal placere det. Hvis argumenterne havde været meget stærke, ville lokaliseringen formodentlig også have trængt sig på i mere præcis form.

Når hr. Gottschalck-Hansen ikke alene siger „Haderslev“, men også siger „det fjerde universitet i Haderslev“, har han for det første ud fra et relativt snævert kriterium og ud fra at underbygge det med det eneste mulige fakultet, nemlig det humanistiske, sat fingeren på en anden by end den, der er argumenteret for, og samtidig fastsat en prioritet, som planlægningsrådet har holdt sig langt fra, fordi man gerne ville have det underbygget med helt anderledes grundige argumenter.

Jeg tror, de bycentre, man har peget på i indstillingen, er vel gennemtænkt og er de rigtige; men jeg indrømmer beredvilligt, at skal man diskutere noget, så bliver det den sydjyske løsning, fordi det i det hele taget er den svageste og den, som vil volde flest vanskeligheder at få gennemført. Det er i modstrid med, hvad der tidligere har været fremført her i folketinget, men derfor kan det jo godt ske, at den omhyggelige undersøgelse, vi vil gøre i udvalget, vil få det til at blive mere og mere klart, at det ikke alene

er lokaliseringsproblemet, men også andre problemer, man møder i det område.

Lovforslaget lægger i øvrigt med fuld ret hovedvægt på spørgsmålet om Københavns, Århus og Odense universiteter; det er dér, problemerne i dag brænder på.

Københavns universitet er opført til ca. 5.000 studenter og har i dag et sted i nærheden af 18.000. Det kan godt ske, de ikke er der alle sammen hver dag, men det var de heller ikke i fortiden. Mødeprocenten er ikke gået ned, men bygningerne har til gengæld ikke formeret sig. Det er en krise, vi står over for; den er velkendt; blot tror folk, der er sket et eller andet, fordi vi i de sidste 3-4 år har snakket om universitetsudbygning; men man kan ikke studere i planer, man skal studere i huse.

Det er derfor efter min opfattelse fuldstændig rigtigt, når lovforslaget slår ned på dette punkt; jeg vil blot tilføje, at den investeringsplan, som økonomiministeren har glædet tinget med, og som opererer med et halvt hundrede mill. kr. om året til de højere læreanstalter i det første par år og derefter stigende til ca. 90 mill. kr., ingenlunde vil slå til til at finansiere en udvikling, som kan gøre den planlægning, der her er forelagt, mulig. Det vil være andre tal, der skal til, og jeg går ud fra, at det er det, ministeren mener, når han antyder, at det bliver nødvendigt med særlige ramme-love for Århus og Københavns universiteter. Det er nødvendigt.

Det er også nødvendigt, at vi får den udbygning i gang for at klare lærerrekruteringen. Det blev sagt, allerede sidst vi snakkede universiteter her, så jeg skal ikke gentage det, men det er da helt klart. Jeg skal gerne lægge til — jeg håber, det vil blive fulgt op i den udstrækning, jeg tror det vil — at både hvad angår studieplaner, og hvad angår studietidslængde, er moderne indstillede universitetsfolk nok så resolute.

Vi skal skabe dygtigere læger, dygtigere lærere, dygtigere ingeniører, og vi skal alligevel gøre det hurtigere. Det er nu ikke så forfærdelig nemt, specielt ikke når man har pladsmangel samtidig; men vi er indstillet på, at det er en nødvendighed, og jeg er helt sikker på, at tinget også vil være indstillet på at skaffe pengene, så det bliver muligt. Det viser sig jo, næsten hver gang

[Morten Lango.]

man gør den slags rationaliseringsindgreb, at så koster det også penge. Det er en meget stor opgave, og det er en opgave, som samtidig bliver forgrenet derved, at man skal finde nye strukturveje ikke alene i Odense, men også alle andre steder. Meget af dette er under en langvarig udvikling, meget lidt af dette er blevet til noget. Jeg ser foran mig en diskussion om dette lovforslag og en diskussion om universitetsstruktur, uddannelsesstruktur og målsætning, som vil komme til at gå i høje bølger i de kommende år. Jeg synes, det er sundt, at den kommer; den skulle blot være kommet meget før.

Jeg glæder mig over at se dette lovforslag fremsat. Jeg håber, det ikke alene vil give anledning til, at vi for en gangs skyld her i tinget planlægger langt frem. Det er meget, meget sjældent, at folketinget planlægger mere end 10 år frem, og her nærmer vi os dog år 2.000. Det vil være gavnligt, og jeg tror samtidig, at det vil skærpe vores lyst og samtidig vore muligheder for at føre en diskussion om dette vigtige område på et principielt, højt niveau.

Iver Poulsen: Da lovforslaget om oprettelse af et universitet i Odense for et par år siden var til behandling, udtalte de uafhængiges ordfører sig meget stærkt for, at de nationalkulturelle synspunkter skulle have en førsteprioritet, når man skulle til at planlægge og overveje, hvor det fjerde universitet skulle være i Danmark. Vor ordfører gik stærkt ind for, at det skulle placeres i det sydlige Jylland, og vi stod ikke ene om den opfattelse. Der blev også fra anden side givet lige så klart udtryk for den samme opfattelse, som der er blevet i dag af den ærede konservative ordfører. Men der var et indlæg dengang, som jeg gerne vil henviser til, fordi det gjorde et stærkt indtryk på mig, og jeg tænker også, det har gjort det på andre.

Det var det ærede medlem hr. From, der uden for ordførernes række tog ordet og gav en beskrivelse af forholdene derved og begrundede, hvorfor et kulturcentrum, et uddannelsescentrum, var så stærkt påkrævet i Sønderjylland. Det ærede medlem hr. From fremdrog historiens hårde dom over forsømmelser og fejltagelser fra

tidligere tider og nævnte, hvad vi jo alle sammen ved, at grænsefolkets kamp såvel syd som nord for grænsen har været modig, har været hård, tålmodig og trofast mod Danmark, og at landet står i en meget stor taknemlighedsgæld til disse mennesker i vort grænseland.

Nu var det ærede medlem hr. Gottschalck-Hansen en lille smule forsigtig, da han nævnte, at en placering af et universitet i Haderslev ikke skulle opfattes som en udfordring imod Tyksland. Det mener jeg sandelig heller ikke, og sådan vil det heller ikke blive, men én ting må vi gøre os klart: vi kan ikke overlade grænsefolket til sig selv og til sin trofasthed og til sin modstand, når det står over for en udvikling, som presses frem af Bonn og det både erhvervspolitisk og nationalkulturelt. Der skal ikke siges noget ondt om Bonn, men det skal siges til den danske befolkning, at hvis den ikke er opmærksom på det pres, der herved kommer op imod den danske grænse, er jeg bange for, at den kommende histories dom vil blive hårdere end den, det ærede medlem hr. From omtalte.

Når jeg nu nævner det ærede medlem hr. From, er det, fordi det er en mand, der har rod i egnen, som er vokset op og har levet i den pågældende egn og dermed har deltaget i det folkelige, det kulturelle, det politiske arbejde og derfor er en mand, der i hvert fald på dette område er værd at lytte efter, og tinget kan ikke senere skyde sig ind under, at man ikke var gjort bekendt med forholdene uden for tinget.

For de uafhængige, som altså mener, at det nationalkulturelle skal have en førsteprioritet, når et fjerde universitet skal planlægges, er det forstemmende at læse i bemærkningerne til lovforslaget, hvor ringe hensyn planlægningsudvalget har taget netop til det nationalkulturelle. Der står i bemærkningerne:

„For så vidt angår spørgsmålet om placeringen af et universitetscenter i det sydlige Jylland, skal bemærkes, at planlægningsrådet har afstået fra en bedømmelse af den nationalpolitiske betydning af et universitetscenters placering i Sønderjylland.“

Her har planlægningsrådet efter de uaf-

[Iver Poulsen.]

hængiges opfattelse afstået fra noget, som måtte have en førsteprioritet, nemlig den nationalkulturelle bedømmelse.

Spørgsmålet om, hvordan man skal skride frem, hvor hurtigt og i hvilken rækkefølge, mener jeg ikke kan diskuteres. Udviklingen i grænselandet og udviklingen i Europa skrider frem ganske uafhængigt af, hvad vi foretager os heroppe, og den venter ikke på, at vi skal, om jeg så må sige, træffe visse modforanstaltninger ved at bygge et nyt universitet i Sønderjylland. Den udvikling er vi ikke herrer over, den må vi bøje os for, og dér mener jeg ganske bestemt at det haster, og det haster meget at tage en beslutning om, at det fjerde universitet skal påbegyndes snarest muligt, og at det skal påbegyndes i Haderslev.

Og hvorfor nu Haderslev? Fordi man i Sønderjylland, i de sønderjyske amter og de sønderjyske købstæder, Haderslev, Sønderborg, Åbenrå og Tønder, er nået til enighed om en bestemt placering; de har skudt alle lokalpatriotiske betragtninger i baggrunden og er nået frem til en enighed, som måske kun et grænsfolk kan nå frem til, fordi de ved, at enighed skal der til. Og når der er så bred en enighed i de sønderjyske amter om, at placeringen skal være Haderslev, synes jeg ikke, der er grund til at overveje det nærmere.

Jeg skal ikke gå i enkeltheder, men når man nu fremhæver Esbjergområdet og hævder, at man dér har dækket det vestjyske område, synes jeg ikke, det er rigtigt. Hvis universitetet skal dække det vestjyske område, skulle det placeres betydelig højere mod nord i stedet for i den sydlige del af landet. Hele området lige syd for Limfjorden fra Lemvig over Struer, Holstebro, Herning til Ringkøbing, hvor der er en vældig udvikling i gang, bliver et tomrum. Det kan ikke dækkes fra Esbjerg. Og hvis man mener, at Esbjerg kan dække det nationalkulturelle behov mod syd, ligger Esbjerg for langt mod nord, og så ville Ribe i hvert fald have været bedre nationalkulturelt set. Vi mener altså, at Haderslev må være det rigtige.

Med hensyn til de gamle universitetscentre er jeg da glad for at høre, at man først og fremmest vil sørge for at gå i gang

med udbygningen af disse centre, som jo er noget helt centralt i den udbygning, vi står over for; nemlig med hensyn til uddannelse af lærere til nye universitetscentre. Jeg skal selvfølgelig ikke kritisere, at man her er i gang med en langtidsplanlægning, men jeg synes alligevel, at forslaget er en lille smule forhastet. Der er en mindretalsudtalelse fra rektor Søren Gammelgaard — den findes side 5 i planlægningsrådets indstilling — som siger, at han nok er enig i,

„at de tre nævnte områder er dem, der bør komme i betragtning, såfremt“ — altså såfremt — „der fremefter skal være seks universitetscentre i Danmark. Antallet af nye universitetscentre hænger imidlertid sammen med spørgsmålet om den størrelse, der bør tilstræbes for det enkelte center, og dette problem har rådet endnu ikke haft mulighed for at gøre til genstand for nærmere undersøgelse.“

Jeg synes i hvert fald, at her er noget, der bør undersøges, før man lægger sig alt for fast på bestemte centre, der skal have en bestemt størrelse; her mangler en undersøgelse. Hvis langtidsplanlægningen skal gennemføres — og det skal den — vil jeg da opfordre til, at den bliver nogenlunde elastisk.

I denne forbindelse kunne jeg have lyst til at stille et spørgsmål til den højtærede landbrugsminister, som desværre ikke er til stede; jeg ved ikke, om undervisningsministeren kan tage sig af det. Med hensyn til landbohøjskolen i Odense er der i offentligheden fra flere sagkyndige fremkommet påstande om, at den prognose, der lå til grund for beslutningen om at bygge en ny landbohøjskole i Odense, ikke synes at være helt rigtig, fordi den tilgang, man havde ventet til det veterinære studium, ikke vil blive så stor i den kommende tid, eftersom landbrugserhvervet reduceres, og man mener, at man ganske bestemt kan uddanne den lille, man kan godt sige forholdsvist lille flok af dyrlæger, som er nødvendig i et kommende industrisamfund, på den eksisterende kgl. veterinær- og landbohøjskole, hvis man gennemfører den udvidelse, som blev vedtaget i forbindelse med skolen i Odense.

[Iver Poulsen.]

Der har fra den kgl. veterinær- og landbohøjskole rejst sig røster, som er ængstelige for, at de veterinære afdelinger ikke følger med i udbygningen, men er meget langt tilbage, således at de veterinære afdelinger ikke kan opfylde undervisningsplanen på grund af pladsmangel; og de lokaler, man stiller til rådighed derude, tidligere lejligheder for betjente og andre, er såre utilfredsstillende. På det område er der ikke sat ind, og jeg ville gerne spørge landbrugsministeren, om han havde erfaringer, som eventuelt kunne vise, at prognosen var forkert, og at det vil være alt for kostbart at bygge en ny veterinærskole, som vi måske om 10 år overhovedet ingen brug har for.

Endelig er jeg glad for, at det nævnes, at der skal tages hensyn til økonomien, for spørgsmålet er vel også, hvad vi har råd til, og hvor hurtigt tempoet skal være. Jeg tror ikke, man helt kan gå ud fra som givet, at forøgelsen i antallet af studenter vil bevirke en tilsvarende stigning i antallet af studerende. Studentereksamen er jo efterhånden ved at blive et statussymbol, og jeg skulle tage noget fejl, om det stigende studentertal vil bevirke en tilsvarende stigning i de studerendes antal ved de højere undervisningsanstalter.

Det er imidlertid udmærket, vi får sagen frem til drøftelse, og jeg er glad for, at den højtærede minister har udtalt, at det er til drøftelse, og at den socialdemokratiske ordfører har udtalt sig på samme måde.

Bladt: Må jeg til indledning sige, at mit indlæg i denne debat ikke blot dækker min personlige opfattelse, men at det også er med tilslutning fra mine tre sønderjyske gruppefæller, når jeg fremsætter følgende betragtninger.

Det kan ikke komme som en overraskelse, at vi fra den sønderjyske landsdel ikke kan følge planlægningsrådets indstilling om en placering af universitetet i Esbjergområdet. I denne forbindelse finder jeg dog anledning til at udtale en tak til undervisningsministe-

ren, som har fremsat dette lovforslag til fri forhandling her i folketinget.

Vi ønsker at understrege og bekræfte enigheden i Sønderjylland om at få universitetet placeret i Haderslev. Jeg skal ikke her prøve på at fremføre en række argumenter for vore synspunkter; det er heller ikke nødvendigt. Siden vi i 1962 holdt det første møde i Sønderjylland om universitetssagen, er der i form af forskellige publikationer tilgæet folketingets medlemmer en fyldig orientering om vor enstemmige opfattelse, som bygger på et tungtvejende materiale. I den diskussion, der har været om Haderslev som universitetsby, er der fra forskellig side fremhævet, at et universitet er og bør være neutralt i forhold til de nationalpolitiske strømninger i et grænseland. Dette synspunkt er helt rigtigt; en bekræftelse herpå fremgår alene af den omstændighed, at det tyske mindretal i Sønderjylland ubetinget slutter op om et universitet i Haderslev.

En helt anden ting er, at når et universitet placeres i grænselandet, vil det uvægerligt medføre en stigende aktivitet på mange andre områder og ikke mindst på de erhvervsmæssige områder. Dette anser vi for at være en interesse ikke blot for den sønderjyske landsdel, men for Danmark i sin helhed. Hvis man derimod beslutter at placere universitetet i Esbjergområdet eller i trekantområdet, ja, så bliver udviklingen i grænselandet hæmmet, og aktiviteten vil trække mod nord, og deri ser vi en fare.

I den argumentation, der er fremført fra sønderjysk side, har man meget stærkt påpeget den befolkningsmæssige og erhvervsmæssige udvikling i grænselandet i de sidste godt 100 år, har påvist, at Nordslesvig før 1860 var det område i Jylland, som havde den stærkeste økonomiske og erhvervsmæssige aktivitet, har påvist, at efter krigen i 1864 blev Nordslesvig en udmark i det stortyske rige, grundet på mange samvirkende omstændigheder. Efter den første verdenskrig var vor landsdel en del af et krigshærgt land, var et eneste

[Bladt.]

stort fallitbo. Vi, der oplevede disse tunge og skæbnesvangre år, har stadig den tid i erindring.

Genforeningen med moderlandet i 1920 var for os en lykkelig begivenhed; men det må ikke overses, at den egentlige genforeningsproces, som skulle bringe forholdene i overensstemmelse med det gamle lands, først begyndte i 1920 og har strakt sig over årtier, ja, faktisk helt til tiden efter den anden verdenskrig. Sønderjylland var et kapitalfattigt område med en svækket økonomisk modstandsevne i de krisesituationer, der gjorde sig gældende i mellemkrigsårene.

Alt dette sammenlagt danner efter vor opfattelse en gyldig baggrund for vort stærke ønske om at få universitetet placeret i Haderslev. Med fremtiden for øje mener vi også, at Danmark før eller senere kommer ind i det europæiske fællesskab. Ud fra den betragtning må det også være rigtigt at placere universitetet ved alfarvej i grænselandet, som danner broen til det europæiske kontinent. I denne forbindelse bør vi også bemærke den stigende aktivitet syd for grænsen, hvor man bl. a. nu forbereder opførelse af en teknisk højskole i Flensborg.

Må jeg endelig sige, at de vanskeligheder, der er påført vor landsdel ved at skifte nationalitet to gange, ikke er selvforskyldte; derfor mener vi også at være i vor gode ret til at hævde vort stærke ønske om at få universitetet placeret i Haderslev, i den gamle, traditionsrige skoleby i de skønnest tænkelige omgivelser. Vi sønderjyder er ikke utaknemlige og erkender gerne, at der gennem årene er ydet en værdifuld støtte på mange områder fra statens side; men den sag, som vi her behandler, egner sig som et konkret bidrag til at genskabe den status i grænselandet, som vi i enighed sigter imod.

Jeg har været glad for at høre de meget positive udtalelser, der er kommet under denne debat til fordel for Sønderjylland. Selv om planlægningsrådets indstilling er en anden, nærer vi stadig det håb, at et flertal i det høje ting vil følge os, når den endelige afgørelse skal træffes.

Johan Philipson: Jeg skal forsøge at give udtryk for mine tanker, måske lidt mere

åbenhjertigt, end nogen synes om. Det er min opfattelse, at det næsten altid er rigtigt at gøre det, og så er jeg i hvert fald i overensstemmelse med min natur.

Se, én gang hver sommer kører jeg fra øst, fra Rinkenæs langs fjordvejen imod Kruså, og når jeg har nået Rønshoved, hvor bakken er, kører jeg ind til siden, og så ser jeg ind over Flensborg Fjord og Flensborg by, og så gentager jeg for mig selv de ord fra valgkampen: „Du barn af Danmark, bliv dansk på ny“. Når jeg har gjort det, gør jeg realistisk status, at sådan kunne det ikke blive, og der var meget, der blev anderledes. Så gør jeg grænsepolitisk status, jeg gør for så vidt også erhvervsmæssig sønderjysk status, og jeg konstaterer meget glædeligt, konstaterer i de senere år den afspænding, der har fundet sted imellem de to lande, som grænsen dér går imellem, og konstaterer den i øvrigt i mange henseender gode udvikling, vi har i de sønderjyske landsdele. Så hænder det, at jeg til sidst siger til mig selv: det var de forkerte eller undertiden de manglende danske regeringsbeslutninger, der var den egentlige årsag til, at grænsen imellem dansk og tysk kom til at gå dér, og det var for så vidt ikke den sønderjyske befolkning som sådan.

I år har jeg altså tyvstartet i februar, og da var mine tanker, bl. a. på baggrund af det, jeg har læst, vendt imod dem af vore forfædre, der deltog i de frygtelige blodbad i Nordfrankrig i februar 1916, altså for 50 år siden. Og denne gang gør jeg op for mig selv de forudsætninger, vi må have for at løse den kommende tids opgaver, og ridser op for mig selv den udvikling, der gjorde, at vi blev bag efter Ribe og Vejle amter, og gør mig klart, at vi først i de allersneste år har været i stand til at fastholde vort fødselsoverskud trods den i øvrigt gode udvikling, mens det engang var sådan, at Haderslev var den næststørste by i Jylland efter Århus. Så spørger jeg: de kommende 50 år, hvilket indhold vil de få? De vil i hvert fald efter min mening få til overskrift: en lige konkurrence, forhåbentlig i et stærkt, integreret Europa. Og hvilke forudsætninger har vi så for at deltage i denne lige konkurrence på en måde, som vi selv og vort land kan være tjent med?

Så er jeg nødt til at føje nogle andre ting til, som for så vidt kan hentes et hvilket

[Johan Philipsen.]

som helst sted i Danmark, og som jeg forleden formiddag hentede på Vestfyns område, det før så frodige Fyn, hvor de mange husgavle, der ses så klart i martssolen, fortæller om det landbrug, der har mistet en del af sin økonomiske kraft, og som har mistet en hel del af den tiltrækning på ungdommen, som det tidligere har haft. Og for at være realistisk må jeg nok føje til, at jeg vel næppe har fantasi nok til at forestille mig, hvordan det monstro ser ud om 10 år, hvis disse forhold fortsætter. Så konstaterer jeg med en vis beklagelse, at der var engang, hvor vi var så stærke i det folkelige, at vi kunne løse næsten en hvilken som helst opgave. Nu skal vi gå til statsmagten for at restaurere det folkehjem, der var vor fælles arv og øje.

Når jeg har gjort det, så ridser jeg den industrielle udvikling op — Mads Clausen og de mange andre — men føjer jo til, at vi vel næppe kan regne med at få en Mads Clausen i hver generation i vor landsdel, og føjer det til, som jeg gerne vil have sagt, sådan at man kan forstå det: vi fik aldrig de filialer til Sønderjylland af nogen betydning fra de stærke danske industrivirksomheder, som vi havde regnet med, og jeg er vel nødt til at sige det højt, at det vel, når det kommer til stykket, har været angst for — eller i de senere år er måske tilbageholdenhed det rigtige udtryk — at investere i grænselandet, der var en af årsagerne. For så vidt må jo ingen af os udfordre naboen, men der er jo meget i den betænkning, vi har fået forelagt, som i sit sigte rummer noget, der har sin rod i ting i dansk politik og i dansk grænselandspolitik, som jeg ingen lod og del har i, og som jeg ikke sympatiserer med, nemlig dette, at vi kan overleve ved at undlade at udfordre naboen. Hvis jeg skal være mest udfordret, bør jeg vel føje til, at der i disse synspunkter i hvert fald aldrig rummes elementer af vilje til liv.

Når vi derfor i øjeblikket i Sønderjylland diskuterer den kommende situation, diskuterer vi det teknikum eller den tekniske højskole, det er vedtaget at bygge i Flensborg, og så den mulige situation, at vi fik et universitet i Kolding eller i Ribe-Esbjerg. Vi er næsten alle enige om, at hvis vi blev stillet over for det alternativ at få et universitet i Ribe-Esbjerg eller i Kolding, ville

vi gerne sige til den danske befolkning: flyt den magnet længere bort fra os, for vi er angst for, at disse to stærke poler langsomt og successivt suger den befolknings-tilvækst til sig, som vi ikke kan undvære.

Noget af den tanke, jeg gør forsøg på at give udtryk for, går jo igen i planlægningsrådets skitse. Den er efter min mening — jeg er nødt til at sige det — skrevet for meget af folk, der stadig lever i den tankegang, at man kan bygge noget op ved at gøre forsøg på at regne op, hvad man kan leve af, og derfor indeholder meget for lidt af, hvad man kan leve for. Med en udtalelse som den om problemet med rengøringen af det kommende universitet i Haderslev gør de efter min mening næsten deres tanker latterlige. Men en fornemmelse af noget, man vil skabe i den forstand, jeg mener, får man kun, hvis man opstiller en målsætning derfor og gør sig sine tanker om, hvilket mål man må nå frem til.

Jeg synes også, det må gøre et stærkt indtryk, at det er en enig sønderjysk befolkning inklusive det tyske mindretal, der siger til det danske folk: vi vil gerne have et dansk universitet i Haderslev. Vi er begge parter af den mening, at det vil have en kulturel betydning, og vi er begge parter af den formening, at der i hælene på denne kulturelle betydning, i hælene på Danmarks officielle beslutning derom, vil følge en udvikling på det erhvervsmæssige og de øvrige samfundsområder, som vi alle kan være tjent med. Denne tro og tillid til os selv, som I kan hjælpe os til, det er den, jeg gerne vil appellere til.

Så vil jeg i øvrigt gerne slutte, hvor jeg begyndte: de forkerte og de manglende beslutninger fra statsmagtens side var efter min mening ofte årsagen til den skæbne, vi fik i tidens løb. Jeg gør til allersidst medlemmer af det høje ting opmærksom på: I er medansvarlige for, at ved denne korsvej, hvor en beslutning af vidtrækkende betydning for den sønderjyske landsdel træffes, her er I ansvarlige for, at denne beslutning ikke går på linjen de forkerte ting og de manglende beslutninger.

Tastesen: I spørgsmålet om placeringen af det sydjyske universitet vil jeg fremkomme med nogle bemærkninger til fordel for det tredje standpunkt: en placering i

[Tastesen.]

Kolding. Det er jo en væsentlig forskellig grundopfattelse, der kommer til udtryk i planlægningsrådets standpunkt til fordel for Esbjerg og i sønderjydernes standpunkt til fordel for Haderslev. Jeg tror, en placering i Kolding bedst vil tilgodese begge grundopfattelserne. Kolding opfylder i hvert fald til 100 pct. de afgørende hensyn om den geografiske placering, som planlægningsrådet finder væsentlige.

Man nævner i indstillingen til planlægningsrådet nogle afgørende hensyn. For det første, at et universitetscenter placeres i tilknytning til et forholdsvis stort bysamfund med et befolkningsgrundlag på over 300.000. I Koldings nærområde opfylder vi i højere grad denne betingelse end Esbjerg, hvis nærområde kun er på omtrent de 200.000. Og hvor vil den befolkningsmæssige ekspansion finde sted i de kommende år? Uden tvivl meget stærkt i trekantområdet.

For det andet nævnes det, at omkring centret skal der være nem adgang til at kunne rekruttere deltidsbeskæftigede akademiske lærere samt ikke-videnskabeligt personale. Allerede i dag opfylder trekantområdet med de tre store byer Kolding, Vejle og Fredericia langt bedre end Esbjerg denne forudsætning. Endelig er afstanden til Århus og Odense jo forholdsvis kort, når man skal have hjælp af lærerkræfter udefra.

For det tredje nævnes den investeringsmæssige fordel, det er ikke at skulle opføre alt for mange kollegier til de studerende. Også her vil Koldingområdet klart have en fordel fremfor Esbjergområdet, simpelt hen på grund af det større befolkningsgrundlag.

For det fjerde nævnes værdien af et eksisterende miljø omkring en videregående og faglig uddannelse. Vi er fuldt ud med i Kolding på dette område. Jeg behøver bare at nævne seminarium, gymnasium, filosofikumundervisningen, handelshøjskolen, børnehaveseminariet o. s. v.

For det femte nævnes værdien af, at miljøet for de studerende ikke bliver alt for ensidigt akademisk præget. Hvis man vælger Esbjerg, har jeg hørt nævnt, at universitetet skal lægges en halv snes kilometer uden for byen. Det skal man i hvert fald ikke, hvis man vælger en Koldingløsning. Her findes de gode, velegnede arealer i selve byen, og

jeg tør i alle tilfælde garantere for, at de studerende ikke skal komme til at kede sig i Kolding. Livet dér er både pulserende og afvekslende.

Endelig for det sjette nævnes betydningen af den trafikale placering. Ja, trafikalt set findes der jo ikke nogen bedre placering. Esbjerg ligger jo langt mod vest, og lad os bare være ærlige: det er måske ikke ønskeligt, men udviklingen i dette land, går den stærkt mod vest? Den går stærkt mod øst, og det har København til dato hidtil haft den største fordel af; men en udbygning i Østjylland vil naturligvis trække udviklingen mod øst og måske standse netop i det område. Her mødes nord og syd, og her mødes øst og vest, så trafikalt set kan man ikke finde noget bedre sted.

Det er derfor overraskende for mig, at planlægningsrådet søger uden om Kolding på trods af alle disse saglige argumenter, men man kan selvfølgelig sige, at der kan anlægges andre betragtninger. Jeg opfatter fornuftig planlægning således, at man skal styre udviklingen derhen, hvor den naturlige udvikling og vækst er, og hvis man vil tilgodese disse synspunkter, kan der jo ikke være tvivl om afgørelsen. Man kan ud fra en landsplanlægningsmæssig betragtning om at trække udviklingen mod vest vælge Esbjerg, og man kan ud fra nationalpolitiske synspunkter vælge Haderslev. Det er i sin orden, men så må man gøre sig klart, at det hele bliver meget dyrere, og det bliver meget vanskeligere. Hvis det er det, man ønsker for at tilgodese disse synspunkter, ja, så må man selvfølgelig bøje sig for argumentationen, men jeg synes, at de saglige argumenter, som planlægningsrådet giver udtryk for, ganske klart taler for, at man må placere det kommende universitet i Sydjylland, i trekantområdet.

Ja, vi kan jo ikke i Kolding til 100 pct. imødekomme Sønderjyllands grundsynspunkter, men vi opfylder i kraft af vor centrale beliggenhed langt bedre end Esbjerg det ønske om øget aktivitet i grænselandet, som man lægger så megen vægt på. Et universitet i Kolding behøver ikke, som hr. Johan Philipsen sagde, at blive en magnet, der suger alt til sig. Herfra vil kunne udgå megen positiv aktivitet til fordel for den sønderjyske landsdel. Afstanden er både i kilometer og i åndelig henseende kort.

Jens Peter Jensen (Agerskov): Det, der kalder mig frem i denne forhandling, er § 1 om oprettelse af nye centre for højere uddannelse i områderne Esbjerg, Roskilde og Ålborg. Jeg er da godt klar over, at det stigende behov, det stigende antal studerende og den udvikling, der forudses, gør en udvidelse af de bestående 3 universiteter stærkt påkrævet. Det er heller ikke det, jeg skal tale imod, men fremover er det jo ikke nok, og der må jo snart skulle tages stilling til, hvor de nye universiteter skal ligge.

Alle i vor landsdel har samlet sig om Haderslev og mener, at denne by er vel-egnet, med gode forbindelser, passende afstand fra grænsen; desuden vil en placering af et universitet i Haderslev betyde en styrkelse af den danske kultur og af erhvervsudviklingen i landsdelen. Der må være en formidler af den kulturelle vekselvirkning imellem syd og nord. Haderslev har for tiden teknisk skole, handelsskole, et gymnasium og et seminarium, og når den rette forståelse vises, er Ribe og Vejle amter ikke afsides; Haderslev ligger godt for en udnyttelse også for studerende fra Ribe, og vejen derfra til Haderslev er vel ikke længere end fra Haderslev og dertil. Der er i landsdelen fuld enighed om placeringen i Haderslev, og der er givet tilsagn om støtte fra alle sider dernede.

Det vil volde bekymring, at vore synspunkter ikke har fundet større forståelse eller er taget alvorligt nok med i overvejelserne, men enhver, der har indflydelse på afgørelsen, bør erindre sig den fra forskellig ansvarlig side i de foregående århundreder anvendte kortsigtede politik, der har haft afgørende indflydelse på vor landsdels skæbne. Man bør tillige tænke på det ansvar over for fremtiden, som beslutningen indebærer. Ingen vil senere kunne bestride, at der fra sønderjysk side så indtrængende og alvorligt, som dansk sprog gør det muligt, er advaret imod at tilsidesætte vore ønsker. Det er af afgørende betydning at placere det påtænkte universitet i landsdelen. Det må jo ikke glemmes, at i 1860 havde Sønderjylland 147.000 indbyggere. I Vejle-Ribe amter, der er 30 pct. større, var der 150.000, og i 1965 havde vi 228.447 mod de andre to amters 247.503. Men huskes må det, at der fra 1864 til 1914

udvandrede ca. 60.000 af vore bedste unge, fordi de ikke kunne finde sig i de nye forhold eller i at være 3 år tysk soldat. Den første verdenskrig 1914-18 kostede ca. 6.000 — et tab, et savn på 66.000 mennesker, som har sat sit dybeste præg i vor landsdel, således at den har haft svært ved at få genrejsning.

Haderslev var i 1860 Jyllands næststørste by med 8.000 indbyggere, nu har den da de 20.000, og vi regner med, at den, inden universitetet bliver en kendsgerning, vokser yderligere. Behovet vokser, jo stærkere samkvemmet i Europa bliver. Det er alvorligt, hvis ikke hele det danske samfund er solidarisk med os i denne sag; og der er aktivitet herfor, for uden disse ting kan vi ikke klare os i det brydningsfelt, som området både syd og nord for grænsen er.

Sønderjylland er en enhed, og universitetet kan blive et vigtigt led i dens videre udvikling; det er en landsdelsinteresse, men også en landsinteresse at få det. Denne landsdel må ikke ligge tom og vegeterende hen i vor dynamiske tid. Beliggenheden vil være god i naturskønne områder ved Haderslev Dam, nær ved et nyt sygehus, ved skov og strand og på et sted, hvor byggeomkostninger i hvert fald ikke er højere end noget andet sted i det øvrige land. Vi er jo mange, ja, hele landsdelen ønsker det universitet til Haderslev. Nordslesvig er ikke fuldt udviklet, selv om der er sket meget, domænegårdene er ændret til små kolonier med det helt modsatte formål.

Problemerne bliver ikke mindre ved, at vi står over for en mere international udvikling, der kan udsætte landsdelen for at blive befolket af beboere udefra, såfremt vi ikke forstår at løse vore problemer indefra. Sønderjylland er broen, og her har der altid været brydninger. Én bejler kom fra syd og én fra nord, og skal broen gøres stærk, må det være af et stærkt menneskemateriale.

En borger i Nordslesvig sagde i 1920 på sin rolige, balancerede måde: vi kom hjem til vort eget folk med vore fejl og mangler, vi kom hjem til et folk med dets mangler og brøst, men vi må dele med hverandre og i øvrigt støtte hinanden i alt godt. Det var i en sådan nøgtern ånd, at Sønderjylland, da festerne var omme, tog fat på Danmarks ager, samlede de slidte nerver og satte alle kræfter ind på at nå frem til ligestilling med

[Jens Peter Jensen (Agerskov).]

det øvrige land. Meget er nået, og det takker vi for, men kan vi ikke komme med i den dynamiske udvikling, og kan den 500 år gamle skoleby Haderslev ikke få et universitet, så er vi mange, der er meget ked af det. Giv os vor støtte.

Bomholt: Den sagligt formede betænkning er jo klar nok. Nu har der imidlertid været så mange talere i dag, at det vel kunne misforstås, hvis jeg ikke føjede et par enkelte ord til set ud fra de synspunkter, jeg repræsenterer.

Jeg har igennem mange, mange år talt for oprettelsen af et universitet i Vestjylland. Den formel, vi valgte som baggrund for betænkningens undersøgelser, var samlet i begrebet det sydlige Jylland. Jeg kan meget vanskeligt tænke mig, at tinget vil gå ind for at placere alle tre universiteter i Østjylland. Jeg ville tro, at man vil placere et af disse universiteter i den vestlige side af landet. Og her kommer byerne Ribe-Esbjerg ind i billedet. Ribe har været Sønderjyllands åndelige og kulturelle hovedstad gennem mere end tusinde år. Esbjerg er den voldsomt ekspanderende by, der har den befolkningmæssige og økonomiske baggrund for et universitet i mere udpræget grad end nogen af de andre nævnte byer. Jeg ville tro, at Esbjerg med de sammenbyggede forstæder — det er forstæderne, der det sidste par år har taget befolkningstilvæksten — gradvis og sikkert vil arbejde sig op på de 100.000 indbyggere.

De to byer, de belyser hinanden, supplerer hinanden på udmærket vis, den gamle, der har bevaret sin kulturtradition, de gamle bygninger, og den nye, ekspanderende by med sine mange forbindelser ud over havene og med økonomiske forbindelser i det daglige arbejde fra Limfjorden til grænsen, idet hele det vestlige Sønderjylland jo henhører under Esbjergs økonomiske medarbejde. Jeg ville altså bemærke i al stilfærdighed, at tanken om Ribe-Esbjerg ikke er faldet, men for hvert år, der går, vil rejse sig stærkere og stærkere.

Så er der en ting, jeg vil advare imod; at man udbygger de nuværende universiteter, således at de får den fulde kapacitet til at tage alle studenter. Det er ikke det, der er meningen med det hele og de besværlig-

heder, vi har påtaget os. Vi skal oprette nye universiteter, fordi vi just derigennem skal afhjælpe de mangler, der har vist sig at være ved de gamle universiteter.

Vi skal ikke fortsat udbygge de bestående universiteter, vi skal bane vej for nye, og der er derfor grænser for, hvad der i dette ting kan gennemføres af bevillinger til de gamle universiteter, når det drejer sig om udvidelser. Der er nogle af os, der vil se med meget stor opmærksomhed på disse bevillingsanliggender.

Jeg går i al stilfærdighed ind for, at vestjydernes ønske imødekommes.

Niels Ravn: Når jeg tager ordet her i dag, er det for at sige lidt om placeringen af det, jeg gerne vil kalde det fjerde universitet, universitetet i det sydjyske område.

Planlægningsrådets præmisser er jeg sådan set helt enig i, hvorimod jeg synes, at den konklusion, man må drage deraf, peger et andet sted hen end det, man netop har valgt. Man har for det sydjyske område valgt Esbjergområdet. Man har kasseret såvel Haderslev som Ribe, sådan må man forstå det, som værende for små lokaliteter. Det befolkningmæssige grundlag er her ikke tilstrækkeligt til et nyt universitet, der findes ikke et tilstrækkeligt akademisk miljø, der kan danne grundlag for det, der skal opbygges, og trafikalt — det lægger man stor vægt på — må man også sige, at placering her ikke er hensigtsmæssig.

Det, jeg vil pege på, er, at skal man følge planlægningsrådets præmisser, må placeringen efter min opfattelse blive trekantområdet, så må det blive Kolding. Man siger, at hvis man ikke vælger det vestjyske område — det vest- og sønderjyske område — siger man så smukt i ét åndedrag — vil dette område, det vestjyske, aldrig nogen sinde få et universitet. Ja vel, det kan man påstå, men placerer man dette universitet i Vestjylland eller rettere sagt ude ved Esbjerg, kan man jo med lige så stor føje sige, at så vil det folkerige østjyske område aldrig nogen sinde få universitet, og så kan man jo gøre op, hvad der er værst, eller hvad der er bedst.

Man peger også fra planlægningsrådets side på, at placeringen i Kolding er for nær Odense, og det benytter man til at argumentere imod Kolding. Det føles underligt,

[Niels Ravn.]

når man samtidig argumenterer for Roskilde i forhold til København ud fra det stik modsatte: her skulle det være gunstigt med den nære beliggenhed. Hvis det er rigtigt i forholdet Roskilde-København, må det efter min opfattelse også være rigtigt i forholdet Kolding-Odense, og jeg tror, det er rigtigt. Jeg tror, at en sådan forholdsvis nær beliggenhed vil være en fordel og befordre et kommende samarbejde, og jeg er derfor ikke spor bange for det nære naboskab til Odense.

Endelig må man gøre sig klart, at placerer man det kommende sydjyske universitet ved Esbjerg, vil det store befolkningsgrundlag, som findes i trekantområdet, drages mod Odense. Der går allerede i dag mange naturlige forbindelseslinjer fra dette område til Odense, og de vil blive yderligere forstærket og udbygget, hvis man vælger den vestjyske løsning.

Endelig kommer det nationale ind i billedet. Jeg kan ikke forstå, at de sønderjyske repræsentanter ikke kan affinde sig med placeringen i Koldingområdet. Kolding var dog indtil 1864 den gamle grænseby imellem det, vi da kaldte Kongeriget og Hertugdømmerne. Indtil 1864 var Kolding Fjordgrænselinjen mellem Kongeriget, og Hertugdømmerne. Store dele af Kolding by ligger i dag placeret på gammel slesvigsk grund. Skulle vi da ikke kunne mødes og i enighed vælge denne løsning? Kunne vi det, tror jeg, den ville være sikret.

Jeg skal ikke forlænge debatten på dette tidspunkt af dagen, men vil kun med disse ord henlede folketingets og undervisningsministerens opmærksomhed på de mange ting, der efter min og manges opfattelse peger imod det trekantområde, der i enighed har udpeget Kolding som det sted, hvor man ønsker et eventuelt universitet opført.

Mads Eg Damgaard: Det er med lidt betænkelighed, jeg tager ordet i denne sag, for hr. Morten Lange var jo inde på, at man i gamle dage trak banen efter, hvor de forskellige folketingsmænd boede, og man kan jo nok i denne sag blive mistænkt for, at der kunne være lidt af det samme. Det bør dog ikke afholde os fra at fremføre rent faktiske og saglige ting i sagen.

Landsplanudvalget havde opgjort befolkningstallet i Esbjergområdet til 194.000. I trekantbyen, som næsten ikke eksisterer endnu — det er vel meningen, den skal udbygges i hvert fald — skulle der blive ca. 300.000. Det oplyses også af planlægningsrådet. Derimod oplyser det ikke, at der i Haderslevområdet også er næsten 300.000 — opgjort på samme måde som for de andres vedkommende. Det er nu ikke så meget det, jeg vil sige noget om.

Jeg vil hellere påpege, at det jo vil tage mange år endnu, inden det fjerde universitet skal bygges, og hvad sker der så i mellemtiden? Har vi ikke alle en fornemmelse af, at der er stærke kræfter på vej syd for grænsen? Der er en meget stor aktivitet dernede. Vi kan ikke helt vide, hvordan de kommende års verdenspolitiske situation vil forme sig. Vi må regne med, at vi skal kæmpe for vor grænse. Vi må regne med, at der kommer perioder, hvor der vil blive lagt pres på den nuværende grænse. Hvorfor skulle der ikke det? Der har altid stået en kamp, og det vil der sandsynligvis fortsat gøre, mere eller mindre. Vi ved, at man i Flensborg forbereder et meget stort uddannelsescenter, så vidt jeg ved til ca. 900 mill. DM, og naturligvis kommer meget meget mere til. Tænker man nu langt nok frem, tror jeg, at vi engang fremover vil fortryde, hvis vi ikke hjælper til at styrke Sønderjylland og udbygge det, så godt vi formår.

Jeg kan ikke forlige mig med den tanke, at vi nu netop skulle bygge et universitet blot lige nord for den gamle grænse. Det er næsten en for stor udfordring til sønderjyderne. Naturligvis kan der fremføres mange gode argumenter for et universitet både ved trekantbyen og ved Esbjerg, det skulle da bare mangle; men ser man på den smukke beliggenhed, der er ved Haderslev, på befolkningstallet, at det er en gammel stiftsby, domkirkeby o. s. v., synes jeg, meget taler til fordel for at lægge et universitet i Haderslev. Sønderjyderne har siden genforeningen kæmpet en hård kamp. Den støtte, de har fået fra det gamle land, er begrænset. De har sandelig selv skaffet sig deres nuværende gode stilling, erhvervsmæssigt og på mange andre områder. Vi bør nu støtte dem med et universitet, ikke bare for Sønderjyllands sag, Sønderjyllands

[Mads Eg Damgaard.] skyld, Sønderjyllands befolknings skyld, men for hele landets skyld. Jeg tror, at set på lang sigt, og det er jo på lang sigt, vi her taler, så er det dernede, det fjerde universitet skal placeres.

Jeg troede faktisk, at det næsten var afgjort, og det er bemærkelsesværdigt, at i den første tid, jeg i alt fald stiftede nærmere bekendtskab med diskussionen og debatten om placeringen af det fjerde universitet, var det, ligesom Ribe var ret stærkt med i billedet i alt fald i planlægningsrådets meninger. Vi hørte jo næsten ikke andet end om Ribe. Man sagde først Ribe, men det er mærkeligt nok, for nu er Ribe pludselig gledet ud af billedet. Det er nemlig ikke Ribe mere, det er Esbjerg. Ribe er blevet til Esbjerg, og jeg gad nok vide, hvad de siger til det i Ribe i dag. Mon ikke de vil støtte os alligevel til syvende og sidst med at få universitetet i alt fald i Haderslev?

Men man skal også, som det er nævnt, tænke på Mads Clausens store virksomhed; lad mig nævne de meget store virksomheder, der også er dernede, maskinfabrikker o. s. v. Jeg kan ikke se rettere, end at den sønderjyske befolkning sådan set, jeg kender mange af dem, jeg har haft mange af dem i min virksomhed, er dygtige folk.

Lad mig lige til sidst sige, at mange folk, der har virket i Sønderjylland, men ikke er dernede mere og derfor ikke kan mistænkes for det, som hr. Morten Lange antydede her — de kan altså ikke mistænkes for at være partiske, desværre kan vi jo mere eller mindre det, vi, der står her og taler — går ind for at placere universitetet i Sønderjylland. Jeg kan nævne, at landsdommer Frants Thygesen i Viborg forleden dag for mig anførte en hel række gode argumenter for at placere det fjerde universitet i Haderslev. Jeg kan ikke komme ind på dem her, men jeg er sikker på, at hvis folketingets medlemmer hørte hans mening herom, ville man nok tænke nærmere over denne sag.

Nu skal sagen jo i udvalg, og det varer nok længe, inden vi hører fra det. Der vil blive sagt meget om de kommende universiteters placering i Danmark i den kommende tid. Jeg tror, tiden vil arbejde for en placering i det sydlige Sønderjylland, i

hvert fald i Haderslevområdet, og jeg tror, at hele landet vil stå sig vel ved at komme nærmere ind på det og til syvende og sidst være glad for at få universitetet placeret dér.

Undervisningsministeren (*K. B. Andersen*): Det kan vel ikke undre nogen af tingets medlemmer, at jeg gerne vil have lov at indlede de få bemærkninger, jeg skal gøre på dette tidspunkt af aftenen, med en tak for en meget åben debat, for megen velvilje over for et forslag, der jo nok ligger store perspektiver i, som det er blevet sagt fra flere sider, men også vældig mange penge i. Det, der har præget debatten, har været en, jeg vil ikke sige usædvanlig, der er ingen grund til at sætte det i modsætning til det, vi ofte hører også ved andre lejligheder, men i hvert fald en særdeles stor grad af positiv indstilling over for de problemer, vi her skal arbejde med.

Jeg vil også gerne takke for den forståelse for de bestående universiteters problemer, som gik igennem en række af indlæggene. Jeg tror, det er noget helt centralt, og jeg vil gerne sige det på den måde, at når det er så vigtigt at få de bestående universiteter udbygget, og når jeg har været så ivrig for at få det føjet med ind i det forslag, vi arbejder med her, er det for at bane vej for de nye universiteter, fordi vi simpelt hen ikke får nogen mulighed for at gennemføre de nye universiteter, hvis vi ikke ved en udbygning af de bestående giver dem rimelige chancer. Derfor er jeg meget glad for, at man fra næsten alle sider, eller i hvert fald mange sider, bortset fra de ordførere, der alene har været inde på placeringen, netop har vist så megen forståelse for det synspunkt.

Hvad placeringen angår, tager jeg debatten som et godt grundlag for den debat, der nu skal finde sted i udvalget. Det fremgik jo af fremsættelsestalen og også af bemærkningerne, at jeg og regeringen netop har ment det rigtig at forelægge problemer af denne størrelsesorden, om jeg så må sige, til en fri debat her i tinget. Den har vi fået, og nu må der så i udvalget arbejdes videre med det. Jeg siger det ikke i nogen polemisk hensigt, men netop for at klargøre, når der fra en af ordførernes side blev sagt, at forslaget blev opfattet, som om jeg i mild eller afdæmpet form fulgte planlægnings-

[Undervisningsministeren.]

rådet, at det ikke er for at lægge luft i forhold til planlægningsrådet, men for at holde det principielle helt klart, at jeg gerne vil understrege, at regeringen har fundet det rigtigt at fremlægge planlægningsrådets forslag, men netop at gøre det som grundlag for den debat, der er startet her i dag; jeg synes, det er rigtigt at gøre det helt klart.

Jeg skal ikke komme ind på de vældige mange interessante enkeltspørgsmål. Jeg går ud fra, at vi får lejlighed til at drøfte dem senere, når jeg får mulighed for, hvis det ønskes, at blive kaldt til samråd i udvalget om en del af dem. Jeg vil dog gerne lige nævne nogle enkelte.

Hr. Axel Kristensen og også andre var inde på spørgsmålet om nødvendigheden af at få underbygget prognoserne under hensyn til nye studieformer og nye studieordninger; og dér er vi jo i gang på en række felter; der er skabt nogle nye studieordninger i de sidste år; andre er, om jeg så må sige, i ovnen, men det er givet, at det nok er vanskeligt endnu at vurdere de prognosemæssige følger. Det er noget af det, der gerne skulle ske og givet vil ske i den planskitse, der er bebudet fra planlægningsrådet, men vi har allerede nu materiale, der vil være egnet til, om det ønskes, i udvalget at belyse, hvor langt vi er nået.

Jeg tror, det var hr. Gottschalck-Hansen, der bad mig om ikke at være for konservativ i min holdning over for det, der skal ske i Odense. Det er en opfordring, jeg altid gerne efterkommer, også i dette. Jeg er enig i og stærkt enig i, at vi ikke skal lave kopier, og at vi netop skal benytte den chance, vi får først og fremmest med Odense, men også med senere centre, til at prøve, som jeg tror det blev sagt, nye kombinationsmuligheder, til at lade fantasien spille, ikke sådan at vi mister jordforbindelsen, men sådan at vi ikke betragter det som en selvfølge, at Københavns universitet fra 1479 eller Århus universitet fra 1929 skal være det, der danner mønstret. Jeg synes, det er en helt væsentlig ting, og også af den grund mener

jeg, vi skal se frem til en hel del af det arbejdsstof — jeg mener nu, noget af det allerede ligger i lovforslaget — som vi kan skaffe, og ikke mindst igen den planskitse, som er bebudet fra planlægningsrådet.

Der blev gjort en bemærkning af hr. Morten Lange om, at der ikke var plads i investeringsplanen. Jeg bør vel næsten på en så konkret ting svare, at hvis vi ser på, hvad der rent faktisk er muligheder for at få i gang inden for 5 års perioden, er jeg ikke i tvivl om, at investeringsplanens størrelsesorden er rigtig. Dertil kommer, som det fremgik af investeringsplanen, at der er regnet med tillægskvota, hvor det måtte vise sig nødvendigt, så der er ikke nogen principiel forskel mellem det, vi arbejder med her, og den investeringsplan, som regeringen har forelagt tinget.

Der blev rettet kritik fra hr. Iver Poulsens side mod planlægningsrådet, fordi man ligesom havde negligeret det nationale. Jeg har ikke været draget ind i diskussionen, for planlægningsrådet er et selvstændigt organ; men jeg synes, det er rigtigt, som man siger et sted i den betænkning, vi alle sammen har fået, at ud fra de forudsætninger, man har ment at skulle arbejde med i planlægningsrådet, har man måttet sige sådan og sådan. Jeg synes i og for sig, det er rigtigt, at planlægningsrådet har lagt hele dette materiale på bordet, og at det så bliver denne forsamling, der føjer den dimension til, som det folkelige perspektiv er. Jeg synes, det er en ret naturlig arbejdsdeling; det kunne vel endda siges, at man måske kunne have forkludret grundlaget fra planlægningsrådet lidt, hvis man havde lagt et modsat synspunkt op, men det kan vi selvfølgelig se forskelligt på. Jeg mener, det er en rigtig arbejdsdeling, som her har fundet sted.

Der blev stillet et spørgsmål til landbrugsministeren; jeg tror, jeg kan besvare det, men da det er et lidt problemfyldt område, vil jeg bede hr. Iver Poulsen have tålmodighed, til jeg kan få det bragt videre til landbrugsministeren og også få et svar bragt frem.

[Undervisningsministeren.]

Ja, jeg skal holde mig til disse ganske få bemærkninger og endnu en gang erklære mig rede, selvfølgelig, med alle oplysninger til udvalget, sådan at vi kan føre dette lille lovforslag med de meget store perspektiver i havn, når situationen er moden til det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen,

forslag til lov om ændring i lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v. og

forslag til lov om ændring i lov om stats-tilskud til Københavns kommunale skolevæsen.

Valgt blev: *Dupont, Lysholt Hansen, Poul Hansen (Grenå), Chr. Hougaard, Kolbjørn, Kaj Rasmussen, Karl Max Rasmussen, Astrid Skjoldbo, Holger Hansen, Robert Christensen, Poul Hartling, Nathalie Lind, Ellen Strange Petersen, Edv. Jensen, Lembourn, Helveg Petersen og Sigsgaard.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om udsendelse af frivillige til udviklingslandene har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til folketingsbeslutning om ændring af folketingets forretningsorden m. v. har afgivet betænkning over nævnte folketingsbeslutning. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om erhvervsmæssig uddan-

nelse af ikke-faglærte arbejdere har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 25. marts, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om grundforbedring.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om finansiering af vandløbsregulering m. v. (Landvindingsloven).

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om omnibus- og fragtmandskørsel med motor-køretøjer [af Arne Larsen m. fl.].

5) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om centre for højere uddannelser.

Mødet hævet kl. 18⁴⁵.

81. møde.

Fredag den 25. marts kl. 10.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om grundforbedring.

(Lovforslaget (nr. 164) findes i tillæg A., sp. 2229, fremsættelsen i tidenden sp. 3939).